

II. Zřízení vdovného.

1. Vdovné zřízeno býti může smlouvou (tedy ve smlouvách manželských anebo smlouvou dědickou) anebo posledním pořízením.

2. Vdovné přísluší vdově hned po smrti mužově; ustanovení toto liší se od norem zákonníka josefinského, dle něhož počínalo vdovné teprve za 6 neděl po smrti mužově.

3. Vdovné má být zapraveno vždy 3 měsíce napřed; předpis tento plyne z povahy alimentace.

4. Vdově přísluší ještě po 6 neděl po smrti mužově a je-li těhotná, až do slehnutí a 6 neděl potom obyčejné zaopatření z pozůstalosti; pokud ale požívá tohoto zaopatření, nemá nároku na vyplácení vdovného.

Právo na 6tinedělní zaopatření má vdova i po zahájení konkursu na pozůstalost manželovu (rozh. ze dne 14. ledna 1863 č. 8343 sb. č. 1639).

5. Provdá-li se žena poznovu, pozbývá práva na vdovné (§§ 1243 a 1244 o. o. z.).

Vdovy a sirotci po úřednících státních viz Pense státních úředníků, jich vdov a sirotek.

Vdovy a sirotci po vojínech.

I. Část všeobecná.

Stát jest povinen pečovati netoliko o všechny osoby, jež mu slouží, pro případ, že by se staly nezpůsobilými k výdělku, nýbrž má povinnost starati se i o nejbližší příbuzné státních služebníků, o jich vdovy a sirotky a nahraditi jim živitele a zaopatřovatele, pokud ovšem stačí prostředky a majetek státní. Zásada tato platí tím spíše ohledně osob, jež pro čest a slávu státu uvnitř i zevnitř, jako příslušníci ozbrojené moci věnují své celé bytí státu a jeho hlavě a jež jsou každou chvíli ochotny obětovati život svůj za vlast, bez ohledu na osoby jim v životě milé a drahé — manželky a děti — jichž jsou jedinou oporou a které by bez pomoci zde zanechali, slavně sami padnuvše na poli cti. Tato míra nejvyššího sebezapírání ukládá státu závazek, by cestou zákonnou se o to postaral, aby vdovy a sirotci po vojínech neupadly v bídu a nouzi. A skutečně sledujeme, že vlády v obou polovicích říšských předkládají, zejména v posledním desetiletí sborům zákonodárným osnovy zákonů směřující jednak k trvalému zaopatření, jednak k vydatnějšímu podporování nejbližších nuzných příslušníků osob, jež u výkonu služby vojenské staly se nezpůsobilými k výdělku nebo padly před nepřítelem. Opatření taková jsou tím nutnější, ježto povinnost branná jest rozšířena na široké vrstvy obyvatelstva. Státního zaopatření vdov a sirotek po vojínech bylo se domáháno ve více směrech.

II. Příslušné zvláštní předpisy obsahuje zákon ze dne 27. dubna 1887 č. 41 ř. z. o vojenském zaopatření vdov a sirotek po důstojnících a po mužstvu vojska, válečného loďstva, zeměbrany a domobrany.

Nárok na zaopatření mají:

a) vdovy a sirotci po důstojnících a mužstvu, jichž manžel padl před nepřítelem neb

b) o život přišel na některé vystrojené válečné lodi následkem neštěstí námořského;

c) manželky a děti po důstojnících a osobách mužstva před nepřítelem pohřešených neb ztracených, kteří v době, kdy byli ztraceni, požívali platů vojenských (gáže, platu, výslužného);

d) vdovy a sirotci po důstojnících a mužích vojska, válečného loďstva a zeměbrany při nejvyšším dvoře aktivně ustanovených, jakož i vdovy a sirotci po důstojnících a mužích, kteří vřaděni jsou do počtu tělesných stráží, vojenských oddílů u hřebčinců, u sborů vojenské stráže policejní ve Lvově a Krakově a vojenského sboru strážního při celních soudech ve Vídni.

A. Pense vdovská:

1. *Pense vdov po důstojnících* (auditorech, duchovních správcích, lékařích, vojenských účetních):

a) Nárok na stálé roční výslužné mají vdovy, bylo-li manželství uzavřeno za aktivní služby (za dovolené s čekavým) manžela, nebo před jeho vstoupením do vojenské služby a když manžel buď:

α) padl před nepřítelem nebo zemřel bez vlastní viny u výkonu své služby (následkem poranění nebo poškození nebo následkem epidemické neb endemické nakažlivé nemoci panující v místě ke služebnímu pobytu vykázaném neb následkem námah válečných) neb

β) bez ohledu na počátečnou příčinu jeho smrti v době, kdy zemřel dosáhl zákonného nároku na trvalé vojenské zaopatření, nebo — ač složil vojenskou důstojnost — již zaopatření takového požíval, aneb oženil-li se za dovolené s čekavým, když po svém vřaděni do stavu služebního ještě nejméně po 3 léta dále sloužil.

b) *Výměra výslužného:* Vdovy po důstojnících mají nárok na výslužné: při XII. třídě důstojenské (námořní kadeti záložní) 200 zl., při XI. tř. d. 250 zl., při X. tř. d. 300 zl., při IX. tř. d. 350 zl., při VIII. tř. d. 400 zl., při VII. tř. d. 450 zl., při VI. tř. d. 600 zl., při V. tř. d. 800 zl., při IV. tř. d. 1200 zl., při III. tř. d. 1600 zl., při II. a I. tř. d. 2000 zl. ročně. Výslužné vdovino po důstojníkovi na odpočinku zemřelém nesmí však přesahovati míru výslužného, kterého zemřelý posledně požíval.

2. *Výslužné vdov po mužstvu:* Nárok na stálé roční výslužné má

a) vdova po skutečném poddůstojníku, oženil-li se s ní za své aktivní služby zachovávaje předpisy platné pro sňatky vojenské a v době své smrti nastalé ve službě aktivní měl zákonný nárok na trvalé vojenské zaopatření, aneb v čas smrti nastalé mimo aktivní službu přijat byl mezi opatřence některé vojenské invalidovny, aneb jestliže místo tohoto zaopatření požíval invalidního výslužného kromě invalidovny, dále

b) vdova po muži, který zemřel za některé z okolností shora v odst. *α)* a *β)* vytčených.

c) *Výměra výslužného:* Tu sluší podotknouti, že přísluší vdově po pěším vojínu neb jemu rovném 24 zl., vdově po svobodníkovi neb jemu rovném 32 zl., vdově po desátníkovi neb jemu rovném 40 zl., vdově po závodčím neb jemu rovném 48 zl., vdově po šikovateli neb jemu rovném 60 zl., vdově po šikovateli neb jemu rovném, který měl plat denní převyšující 35 kr. 80 zl., vdově po vrchním lodníkovi neb jemu rovném 100 zl., vdově po kadetovi 100 zl. ročně. Vdovám po poddůstojnících a po ostatním mužstvu domobrany vyměřeno bude výslužné rovněž dle šarže, kterou zemřelý manžel skutečně měl ve sboru domobranném. Vdovy po osobách, jež — jak prokázáno — před nepřítelem padly nebo zemřely do roka následkem poranění před nepřítelem utrpěného nebo

pro námahy válečné, obdrží k normálnímu ročnímu výslužnému 50% centní přídavek a jsou-li úplně neschopny k výdělku a nemajetny, na dobu tohoto stavu kromě toho roční příspěvek v obnosu 48 zl.

IV. Vyloučeny jsou vdovy, jejichž sňatek byl uzavřen bez zachování předpisů pro sňatky ve vojsku platných, nebo je-li zde některá z okolností v § 3 cit. z. uvedených. Vdovy, jež požívají výslužného z jich vlastní služby státní neb ze služby této na roveň postavené, požívají kromě toho též výslužného, jež jim přísluší ze služby jich manžela.

V. Zánik vdovského výslužného.

Výslužné zaniká:

- α) smrtí vdovinou,
- β) opětým provdáním,
- γ) vzdá-li se vdova dočasně neb trvale výslužného,
- δ) je-li zaopatřena od státu neb nějakého ústavu veřejného, neb vstoupí-li jako jeptiška do kláštera, který se neobírá vychováním neb ošetřováním nemocných,
- ϵ) vystěhuje-li se z rakousko-uherského mocnářství neb nabude-li příslušenství cizího státu, jakož i zdržuje-li se bez povolení a omluvy v cizině,
- ξ) byla-li odsouzena trestním soudem a s trestem spojena jest ztráta výslužného.

Ě. Vychovací příspěvek pro sirotky.

1. Sirotci po důstojnících: Tito sirotci mají až do dosažení normálního věku nebo dřívějšího zaopatření nárok na stálý příspěvek vychovací jen pod tou podmínkou, když pocházejí z manželství, jež poskytuje nárok na vdovské výslužné, neb byli-li legitimováni manželstvím rodičů za téže podmínky později uzavřeným.

α) Nárok mají sirotci:

- α) jichž otec padl před nepřítelem nebo zemřel následkem poranění před nepřítelem utrpeného neb námah válečných;
- β) sirotci, kteří jsou bez rodičů neb
- γ) sirotci, jichž matka (macecha) nepožívá po zemřelém manželi státního výslužného (§ 3 lit. *b*, *c* a *i* cit. z.), nebo výslužného pozbyla (§ 8 lit. *f* cit. z.).

V případě ad α přísluší každému sirotku příspěvek vychovací; v případech β a γ jen tehda, když otec v čas své smrti měl zákonný nárok na trvalé vojenské zaopatření, neb, ač složil vojenskou důstojnost, již takového zaopatření požíval. V jiných případech, než pod lit. α — γ uvedených, přísluší toliko tehda příspěvek vychovací každému ještě nezaopatřenému sirotku, když vdova v době, kdy její manžel zemřel, musí živiti nejméně 3 nezaopatřené sirotky od něho pocházející neb, když má dva takové sirotky a ještě čeká pohrobka, ač měl-li otec v čas své smrti zákonný nárok na trvalé vojenské zaopatření, aneb ho již požíval.

b) Vyloučení jsou:

- α) Sirotci pocházející z manželství, jež bylo uzavřeno bez (nutného) povolení úřadu vojenského;
- β) sirotci po otcích, jichž vdovy jsou z některého zákonného důvodu (§ 3 lit. *d*, *e*, *f*, *g*, *h* cit. z.) vyloučeny z nároku na stálé roční výslužné;
- γ) sirotci, kteří byli pro trestní čin za života otcova spáchaný odsouzeni trestním soudem, pokud s odsouzením jest spojena ztráta příspěvku vychovacího.

- c) Za normální věk ustanoven jest u mužských sirotek dokonáný rok dvacátý, u ženských dokonáný rok osmnáctý;
- d) požitok výchovného příspěvku pomíjí:
 - α) dosáhne-li sirotek normálního věku;
 - β) dosáhne-li dříve zaopatření na dobu tohoto zaopatření;
 - γ) smrtí sirotkovou;
 - δ) byl-li sirotek, jemuž jest nejméně 14 roků, odsouzen trestním soudem a je-li s tímto odsouzením spojena ztráta výslužného;
 - ϵ) vystěhuje-li se z rakouskouherského mocnářství, neb nabude-li cizího státního občanství, neb zdržuje-li se bez omluvy a ospravedlnění v cizině.

2. Sirotci po poddůstojnících: Tito sirotci mají nárok, když pocházejí z manželství, jež poskytuje nárok na vdovské výslužné neb když byli pozdějším sňatkem svých rodičů za týchž podmínek uzavřeným legitimováni a jich otec v okamžiku své smrti nastalé ve službě aktivní měl zákonný nárok na přiznání trvalého vojenského zaopatření, neb v okamžiku smrti nastalé mimo službu aktivní byl přijat mezi chovance některé vojenské invalidovny neb když místo tohoto zaopatření požíval invalidního výslužného mimo invalidovnu. Za normální věk stanoven u mužských sirotek dokonáný 16. rok, u ženských sirotek dokonáný 14. rok.

VII. Zákonem ze dne 3. dubna 1891 č. 48 ř. z. bylo rozšířeno zaopatření vdov a sirotek v odst. 4 vylíčené též na vdovy a sirotky, ohledně jejichž nároků na zaopatření v platnosti zůstala pravidla dřívější, poněvadž jich manželé (pokud se týče otcové) před počtím působnosti zák. ze dne 27. dubna 1887 nebyli již v aktivní službě neb již zemřeli.

Nařízení ministerstva zemské obrany ze dne 22. září 1887 č. 113 ř. z. obsahuje prováděcí nařízení k zákonu ze dne 27. dubna 1887 a nařízení ze dne 10. října 1887 č. 126 ř. z. ujednání s ministerstvy orby, spravedlnosti a financí, ohledně vyplácení a účtování zaopatřovacích platů, jež dle zákona ze dne 27. dubna 1887 přísluší vojenským vdovám a sirotkům.

VIII. Dle zákona ze dne 28. března 1896 č. 48 ř. z. vztahuje se zákon ze dne 27. dubna 1887 č. 41 ř. z. v celém svém rozsahu též na zaopatření vdov a sirotek vojenských, ohledně jichž zaopatření v platnosti zůstaly předpisy dřívější, poněvadž jich manželé (otcové) již před 30. dubnem 1887 zemřeli, pokud tyto vdovy a sirotci úplně vyhověli podmínkám, jež jsou uvedeny v §§ 1—20 (včetně) cit. zák. z 1887 pro nároky na vdovské a sirotčí zaopatření. Za týchž podmínek vztahuje se cit. zák. z 1887 na místo dosavadních předpisů též na zaopatření vdov a sirotek po všelikých vojenských úřednících a vojenských gázistech do žádné důstojenské třídy vojska, válečného loďstva, zeměbrany a domobrany nezařaděných. Vdovy po vojenských gázistech do žádné důstojenské třídy nezařaděných obdrží jako běžné roční výslužné třetí díl aktivního služného, kterého zemřelý manžel posledně požíval. Jakožto roční příspěvek na výchování obdrží každý takový sirotek 30 zl. pod podmínkami v § 10 cit. zák. z 1887 vytčenými.

Ustanovení §§ 1 *a* až včetně 21 cit. z. z 1887 vztahují se obdobně rovněž na vdovy a sirotky po důstojnících a mužstvu, kteří, třeba nebyvše raněni neb vně poškozeni, zemřeli následkem námah, úrazů neb jiných škod zvláštní povahou vojenské služby způsobených, jež za činné služby v míru bez své viny a při bezprostředném výkonu služby vojenské utrpěli.

Nárok tento však zaniká, když smrt nastane po 5 letech ode dne, kdy zemřelý vystoupil z poslední služby aktivní. V takových případech sňatek i u osob k mužstvu náležejících musí býti uzavřen před vystoupením z poslední činné služby.

Zákon nepůsobí zpět vzhledem ku vdovám a sirotkům po vojenských úřednících (gážistech), požívajícím již normálního zaopatření.

Větší vydání zákonem tímto vzniklá budte uhrazena z úroků fondu taxy vojenské podle ustanovení čl. III. zák. ze dne 27. dubna 1887 č. 41 ř. z.

Velezráda.

I. Pojem.

Dle § 58 tr. z. dopouští se velezrády, kdo něco podnikne:

1. čím se má osobě (panujícího) císaře ublížiti na těle, na zdraví nebo na svobodě neb osoba jeho uvéstí v nebezpečí neb vykonávání práv jeho vladařských nějak překážeti; neb

2. co je k tomu nastrojeno, by se vládní forma neb říšská ústava (čl. I. zák. ze dne 17. prosince 1862 č. 8 ř. z. ex 1863) násilně změnila; neb

3. část nějaká od jednotného svazku státního neb obvodu zemí císařství Rakouského (rakousko-uherské říše) odtrhla, neb by se státu způsobilo neb zvětšilo nějaké nebezpečí na venek, nebo nějaká vzpoura nebo válka občanská uvnitř; nechť se to stalo veřejně neb skrytě, od jednotlivců neb ve spolku, osnováním, vybízením, podněcováním, sváděním, slovy, písmem, tiskem neb vyobrazením, radou neb vlastním skutkem, se zbraněmi nebo bez nich, prozrazením tajemství neb úkladů, jež vedou k takovým účelům, pobuřováním, najímáním, vyzvídáním, podporováním neb jakýmkoliv činem k tomu směřujícím, byť i zůstal bez účinků. Z toho plyne, že při velezradě nerozeznává se mezi činem dokonaným a pokusem, ježto již jednání přípravné jest zločinem dokonaným. Nečiní se dále rozdílu mezi pachatelstvím, spoluvinou a účastenstvím, ježto každá účast na podniku velezrádném jest přímým pachatelstvím a to, co zákon označuje co spoluvinu na velezradě (viz níže) není spoluvinou ve smyslu § 5 tr. z., nýbrž zvláštním druhem podporování velezrády. Dlužno ještě podotknouti, že dle tr. z. byla předmětem velezrády též existence, integrita, bezpečnost neb ústava německého spolku. Ustanovení toto pozbylo však platnosti zrušením německého spolku r. 1866 (výnos min. sprav. ze dne 7. prosince 1870 č. 14.158).

II. Trest.

Velezráda tresce se smrtí, směřoval-li zločin proti osobě císařově. Jinak stihne trest smrti jen původce, návodce, náčelníky a osoby, jež při podniku velezrádném přímo spolupůsobily. Osoby, jež se podniku účastnily způsobem vzdálenějším, trestají se těžkým žalářem od 10 do 20 roků a byl-li podnik nebo pachatel zvláště nebezpečným, doživotním těžkým žalářem. Trest těžkého žaláře od 10 do 20 roků stanoví zákon pro případ, když někdo vybízí, podněcuje nebo svéstí hledí řečmi veřejně nebo před více lidmi pronesenými, díly tiskovými, rozšířenými vyobrazeními nebo spisy k nějakému povšechnému, individuálně neoznačenému činu velezrádnému, nebylo-li jednání to spojeno s nějakým jiným podnikem zločinným a zůstalo-li bez účinku. Za škodu, zločinem velezrády státu neb osobám soukromým způsobenou, práv je každý vinník celým svým jměním (§ 59 tr. z.).